

căreia nu toată incinta de la Grădiștea Muncelului este dacică și că, în orice caz, partea cea mai bine păstrată, cea de sud, este de factură romană, sau chiar fundație romană, lărgind cu mult traseul posibil al cetății dacice inițiale.

În această problemă a fortificațiilor s-a remarcat contribuția valoroasă a aerofotogrammetriei, ca și înfățișarea problemelor dificile pe care le ridică conservarea și restaurarea patrimoniului național al cetăților dacice din Munții Orăștiei.

Au existat contribuții care privesc organizarea spațiului interior al dăvaelor, la Crășani conturându-se o arie sacrală; în sfârșit, s-a atras atenția asupra problemei necropolelor care, după cum, în general, se știe, sînt bine reprezentate pentru veacurile IV—III. Problema asupra căreia trebuie să se concentreze atenția în continuare este aceea a necropolelor din veacul I î.e.n. — I e.n. și nu a mormintelor izolate, ci a necropolelor în relație cu dăvael dacice.

La Secția a III-a (*Arheologia clasică greco-romană; procesul simbiozei daco-romane*) s-au făcut 44 de rapoarte cu bune rezultate obținute în săpăturile efectuate în așezări aflate atât în mediul urban cât și rural. Bogate și interesante descoperiri sînt relevate de cercetările de la Callatis, motiv pentru care s-a făcut auzită opinia potrivit căreia aceste cercetări să fie realizate de un colectiv mai larg; s-au îmbogățit vestigiile din așezările rurale ale teritoriului Histriei și cele din seria de așezări din jurul cetății de la Albești, jud. Constanța (sec. III—I î.e.n.).

De o trecere în revistă a etapelor constructive a beneficiat cetatea de la Tropaeum Traiani, în ultima campanie de săpături continuându-se cercetările în zona centrală și în cea a basilicii Forensis. Rapoartele s-au referit la descoperirile privind fenomenul urban roman, așa cum apare la Histria, din nou la cetatea și orașul Argamum, la bogăția de necropole tomitane și complexa așezare romano-bizantină de la Capidava. Vorbind despre aceasta din urmă, arheologul **Alexandru Suceveanu** preciza că cercetările din ultimii ani s-au ocupat de stabilirea succesiunii stratigrafice, surprinzându-se locuințe de suprafață din feudalismul timpuriu.

Ample cercetări s-au efectuat la Ulpia Traiana Sarmizegetusa (descoperirea printre altele a locuinței procuratorului financiar al provinciei) și Sucidava, constatându-se similitudini stratigrafice, unele aspecte asemănătoare cu cele înregistrate în siturile romane din Dobrogea.

O problemă asupra căreia s-ar putea privi în viitor ar fi, după opinia aceluiași arheolog, o dezbatere asupra posibilităților tehnice de a investiga momentele finale ale stăpînirii romane în Dacia în comparație cu cele din Dobrogea.

Săpăturile au scos în evidență constituirea etnosului daco-roman ca și mediul rural provincial. În acest sens, amintim cercetările de la Slava Cercheză, Telița și Niculițel, jud. Tulcea, Micăsasa și Apolud de Sus, jud. Sibiu.

Aspectele militare romane au fost surprinse în cercetările de la Independența (jud. Tulcea), Rasova (jud. Constanța), Mică, Tibiscum, Apulum, Potaissa, Porolissum, Ilișua (jud. Bistrița-Năsăud) ș.a.

La Secția a IV-a (*De la daco-romani la români*) au fost prezentate 24 de rapoarte asupra săpăturilor din importante așezări și necropole aflate pe întreg teritoriul țării, atestînd elocvent, prin bogatele materiale arheologice scoase la iveală, continuitatea populației daco-romane și românești de-a lungul întregului mileniu I. Astfel, cercetările de la Boboci și Tîrgșor (jud. Prahova), de la Greoni-Săliște (jud. Caraș-Severin), Podeni (jud. Suceava), Oncești (jud. Bacău), Sînnicolau Român (jud. Bihor) sînt doar cîteva din exemplele notabile demonstrînd cu prisosință continuitatea populației autohtone.

În ceea ce privește bogatele vestigii descoperite la Sînnicolau Român, ele semnifică o locuire intensă ce se întinde de-a lungul a cîtorva epoci, de la descoperirile neolitice la cele dacice și dacice de epocă romană sau la cele privind trei locuințe din a doua jumătate a mileniului I e.n. (una dintre ele se datează în epoca veche românească potrivit ceramicii la roată cu ornamente felurite, specifice respectivei perioade).

Descoperirile din marile complexe arheologice de la Budureasca, Șirna (jud. Prahova), Ștefan cel Mare (jud. Bacău), apoi cele de la Sighișoara sporesc cu fiecare an de săpături atestînd fondul etnic autohton din întreg spațiul carpato-danubiano-pontic, care, în secolele V—VI, este de esență daco-romană, și rezistă valorilor populațiilor migratoare, iar, în unele cazuri, conviețuiește cu acestea, după cum arăta, la încheierea lucrărilor Sesiunii, arheologul **Ștefan Olteanu**. Aceste așezări și necropole prin caracterul material, prin preocupările și activitățile materiale ale populației autohtone, care sînt incompatibile cu caracterul nomad, demonstrează permanența populației autohtone în aceeași valtră istorică.

Un moment cronologic important l-au constituit secolele V—VI, perioadă substanțial îmbogățită prin descoperirile care, de la ceramică la materialele ce ilustrează o activitate cu caracter gospodăresc și agrar, fac dovada existenței unei populații sedentare.

Secția a V-a (*Civilizația medievală românească*) a fost bogată și diversă în rapoarte cuprinzînd rezultate ale săpăturilor la monumente și așezări medievale, de la cetățile romano-bizantine din Dobrogea, la fortificațiile și complexele românești medievale (sec. XII—XIII), sau reședințe feudale de pe o arie întinsă a țării și pînă la complexele cercetări din

centrele istorice ale orașelor București, Tîrgoviște, Suceava, Iași ș.a.

Fie că este vorba de prezentarea unor rapoarte definitive de felul complexelor arheologice de la Voievozi (sec. XII—XV), (jud. Bihor) și Cîrța (jud. Sibiu), fie de cele care, în fiecare an de șantier, își adaugă noi și valoroase informații la evoluția și conturarea trăsăturilor definitorii ale civilizației medievale românești, la geneza și dezvoltarea orașelor noastre, documentul arheologic se integrează documentului istoric, completîndu-l și confirmîndu-l, sau, și nu de puține ori, îl anticipează, sporind valoarea argumentării. În acest sens, pe baza analizei documentelor istorice și arheologice, cercetarea vine să stabilească locul ființării cetății Vicina, la Păcuil lui Soare (în Dobrogea), care, în secolul al XIV-lea, făcea parte dintr-o formațiune statală, presupusă a fi fost condusă de un fiu al lui Dobrotici. Desigur, lista ar putea continua cu multe exemple printre care monumentele de la Sînnicolau de Beiuș sau de la Voievozi (jud. Bihor).

O serie de rapoarte au venit să sporească documentația istorică a unor monumente de diferite categorii: sistemul de fortificații de piatră (sec. XII—XIII) de la Nufăru (jud. Tulcea), cetatea Brăila, Curtea Domnească din Suceava, fortificația medievală de la Porțile de Fier ale Transilvaniei (jud. Hunedoara), bisERICA Cîrța (jud. Sibiu), reședințele feudale de la Dolhești Mari și Spătărești (jud. Suceava), Govora (jud. Vâlcea), Curtea Domnească de la Tîrgu Trotuș (jud. Bacău), mănăstirea Negoiu (sec. XVI—XVII) din Lunca Cernii (jud. Hunedoara) și multe altele.

Prezentînd concluziile asupra conținutului rapoartelor Secției a V-a, în ceea ce privește necesara selecție riguroasă și oportunitatea valorificării imediate a rezultatelor cercetării în obiectivele complexe; arheologul **Mircea Matei** sugera concertarea eforturilor unor colective mai mari la cercetarea în marile complexe, care să se efectueze într-un timp scurt. Apoi, urgența întocmirii unor instrumente de lucru (un corpus) pentru a avea capitole unitare ale descoperirilor.

În programul Sesiunii a figurat ședința Comisiei arheologice, în care s-a aprobat planul cu obiectivele arheologice asupra cărora se vor efectua săpături în anul 1986.

Participanții la Sesiune au beneficiat de vizitarea Expoziției „Civilizația tracogeto-dacică, simbioza daco-romană și procesul formării poporului român. Noile descoperiri arheologice din centrul și sud-vestul României”, ca și a unor așezări, locuri și monumente antice, dacice și romane (Tapae, Mică, Ulpia Traiana), precum și medievale (Strei și Densuș, castelul de la Hunedoara).

ELISABETA ANCUȚA-RUȘINARU

REPERTORIUL ARHEOLOGIC AL JUDEȚULUI IAȘI

de Vasile Chirica și Marcel Tanasachi

Apărut sub redacția dr. Vasile Chirica, *Repertoriul arheologic al județului Iași* (vol. I și II), a doua lucrare de acest gen după cea realizată pentru județul Botoșani, de către Al. Păunescu, P. Șadurschi și V. Chirica, reprezintă un important instrument de lucru în vederea cunoașterii realităților istorice, și, mai ales, a înțelegerii lor, pe baza des-

coperirilor arheologice din teritoriul unui întreg județ, pentru studierea în continuare, conservarea și valorificarea acestor vestigii, argumente grăitoare ale istoriei noastre naționale.

Ambele volume au la bază o documentație amănunțită fiind elaborate atât pe baza surselor bibliografice cât și a observațiilor de teren, care au dus, în ultimă instanță, nu numai la verificări

de obiective arheologice deja semnalate sau prezentate de literatura de specialitate dar și la înregistrarea altora necunoscute pînă acum, acestea din urmă cifrîndu-se la 800 de descoperiri noi din totalul de 3 000 obiective arheologice ale județului Iași.

Volumele cuprind un material dens, de la obiectele izolate la fortificațiile tracogeto-dacice, marile stațiuni arheo-

logice și necropole, începînd din paleolitic și pînă în feudalismul tîrziu, ce atestă bogate urme și dovezi de locuire ale tuturor culturilor arheologice și perioadelor istorice.

Structurat pe capitole, primele consacrate istoricului cercetărilor arheologice efectuate pînă în prezent în raza județului, metodologiei elaborării lucrării, caracteristicilor cadrului geografic al Cîmpiei Moldovei, cu implicații asupra evoluției comunităților omenești din această zonă a țării noastre, iar ultimul, considerațiilor generale de geografie istorică, *Repertoriul* cuprinde, în capitolul propriu-zis, înregistrarea obiectivelor arheologice din toate comunele și orașele județului, ordonate alfabetic.

În cadrul fiecărei voci-fișe nelipsind localizarea arheologică sau cea topografică a descoperirii față de vatra așezării, menționarea și a atestărilor documentare ale localităților, descoperirile arheologice sînt prezentate cronologic pe epoci și perioade istorice, cu evidențierea tipului de culturi materiale și a fazelor culturale pe care ele le-au cunoscut, a continuității de locuire, a caracteristicilor inventarului, a tezaurilor monetare ș.a.

Textele sînt însoțite de hărțile schematice ale comunelor sau orașelor cu figurarea descoperirilor arheologice în funcție de rețeaua hidrografică, drumuri și toponimele de care ele se leagă. Un număr de 14 hărți tematice bine documentate completează informațiile din texte, cu privire la densitatea locuirii în teritoriul județului, în diferite perioade istorice, cu privire la înflorirea unor culturi materiale, cele de la Cucuteni și Noua fiind cele mai bine reprezentate din întreaga epocă preistorică,

cu privire la monumentele arheologice geto-dacice ca și la vestigiile de factură romană și sarmatică, sau cele de sorginte greacă, celtică, bastarnică etc. Perioada secolului IV e.n. — după cum o arată și harta nr. 9 — este bogat înfățișată pe teritoriul județului Iași prin 535 descoperiri, ceea ce oferă argumente puternice în favoarea continuității de locuire a populației locale în acest spațiu estcarpatic al țării noastre.

Este, desigur, o lucrare laborioasă ce a presupus un efort mare de documentare și care va servi, credem, ca un prim pas spre desfășurarea în viitor a unor cercetări ample pe baza cărora să se realizeze lucrări de sinteză și monografii, cele mai indicate să dea o imagine cuprinzătoare asupra unor perioade și epoci istorice ale evoluției societății omenești pe teritoriul de azi al țării noastre.

Cum astfel de lucrări vor continua să se publice cu înregistrarea tuturor obiectivelor arheologice din județe, în vederea elaborării *Repertoriului arheologic al României*, sugerăm ca la realizarea lor să se respecte principiul de editare specific unor astfel de categorii de lucrări și anume acela al sintetizării prezentării, printr-o frazare adecvată, într-o proporție corespunzătoare însemnătății obiectivelor arheologice; acest mod de prezentare este cerut și de stadiul actual al cunoașterii lor prin studiile și lucrările de specialitate apărute. În volumele de față, *Repertoriul arheologic al județului Iași* are, pe alocuri, o prezentare inegală; unor puncte izolate sau unor obiective arheologice, deși bine cunoscute, făcînd obiectul unor numeroase lucrări — după cum o menționează și bibliografia de la sfîrșitul unora dintre voci —, li se afectează mult spațiu,

încălcînd lucrarea cu descrieri amănunțite privind stratigrafia, materialul arheologic, caracteristicile ceramicii ș.a., date care ar putea constitui substanța documentară a unor articole propriu-zise (spre exemplificare, vezi paginile 67—69, 113—114).

Se remarcă în lucrare bogăția și diversitatea de obiective arheologice din vatra și teritoriul Iașilor, de la așezările din paleolitic, continuînd cu alte urme de locuire preistorică specifice culturii Precucuteni și unora dintre fazele culturii Cucuteni, și pînă la Curtea domnească ale cărei faze constructive încep din vremea lui Alexandru cel Bun; ele sînt prezentate de autori detaliat împreună cu materialul arheologic recoltat, cu pondere pe vestigiile descoperite în centrul istoric, unde s-au efectuat cele mai importante cercetări și descoperiri arheologice de pe teritoriul întregului județ. Desigur, o astfel de pondere în spațiul prezentării *Repertoriului* nu deranjează dacă luăm în considerare absența, deocamdată, a unor monografii de specialitate care să cuprindă întregul proces istoric al dezvoltării Iașilor în secolele XIV—XVI.

În orice caz, munca istoricilor și arheologilor în realizarea lucrărilor generale, de sinteză și monografice, va fi ușurată de publicarea repertoriilor pe județe, care vin să îmbogățească istoriografia românească, ce va înregistra, într-o etapă finală a repertorierii, apariția „*Repertoriului arheologic al României*”, operă de durată, care necesită un imens efort de documentație istorico-arheologică din partea cercetării de specialitate.

— ELISABETA ANCUȚA-RUȘINARU